

SPIS RZECZY

Przedmowa: Filocentryczne tendencje w rozwoju prawa	11
Socjologia prawa w Polsce i jej podstawowe zagadnienia	23
Nieco uwag historycznych	23
Proces instytucjonalizowania się socjologii prawa w nauce polskiej	29
Spór o przedmiot socjologii prawa	33
Główne kierunki badań socjologicznych	36
Nurt krytyczny w polskiej socjologii prawa	50

Część pierwsza

OBRACHUNKI PETRAŻYCJAŃSKIE

Życie i dzieło Leona Petrażyckiego	57
Moc (nie) jest prawem (Spór Tołstoja z Petrażyckim o istotę i rolę prawa)	74
Gorzkie lata Leona Petrażyckiego w Uniwersytecie Warszawskim	82
Poszukiwania nowej klasyfikacji nauk	102
Rzut oka na dzieje klasyfikacji nauk	102
Petrażyckiego postulaty reformy logiki	105
Pozycje jako centralna klasa logiki	108
Rodzaje pozycji	112
Podstawowy podział nauk	115
Przeinaczenia i „zastrzeżenia” do koncepcji Petrażyckiego	117
Uwagi krytyczne o klasyfikacyjnych propozycjach Petrażyckiego	120
Emocjonalna teoria motywacji	125
Emocje jako podstawowy element życia psychicznego	125
Metody badania emocji i ich akcji	129
Rodzaje emocji i ich odmiany	133
Motywacyjny charakter przeżyć etycznych	138
Motywacja prawna	140
Współczesność poglądów Petrażyckiego	146

Wizja naukowej polityki prawa	155
Nowatorstwo koncepcji polityki prawa	156
Zadania polityki prawa i jej podstawowe wypowiedzi	159
Oddziaływanie prawa	162
Ideał miłości	165
Względny charakter dyrektyw celowościowych	167
Wątpliwości i nadzieje	169
Koncepcja władzy	173
Władza jako zjawisko prawne	173
Rodzaje władz	176
Istota władzy państwowej	182
Specyfika podejścia Petrażyckiego do zagadnienia władzy	186

Część druga

Z TEORETYCZNYCH ZAGADNIEŃ SOCJOLOGII PRAWA

Miejsce socjologii prawa wśród nauk prawnych	191
Związki prawa z socjologią	192
Prekursorzy socjologii prawa	196
Prawo w działaniu	201
Problemy teoretyczne i badawcze socjologii prawa	202
Wizerunek prawa w polskiej socjologii prawa	204
Prawo zwyczajowe i pluralizm prawny	207
Typy definicji prawa a kwestia pluralizmu prawnego	207
Zjawiska prawne w ujęciu antropologii i etnografii prawa	210
Cechy prawa zwyczajowego i typy badań nad prawem zwyczajowym	212
Relacje między prawem zwyczajowym a prawem oficjalnym i innymi kate- goriami prawa	216
Związki między różnymi odmianami prawa nieoficjalnego	219
Kształtowanie się nowego paradygmatu badań w socjologii prawa	221
Norma społeczna i norma prawna	225
Określenie normy społecznej i jej cech szczególnych	225
Geneza problematyki	228
Powszechność norm	229
Rodzaje norm	231
Obowiązywanie norm	235
Norma prawna jako szczególny rodzaj normy społecznej	238

Normy prawne a normy moralne	240
Problematyka norm w różnych kierunkach badań socjologicznych	242
O naukowej użyteczności pojęcia „kontrola społeczna”	250
„Kontrola społeczna” jako swoisty termin pierwotny w socjologii	251
Kryteria naukowej użyteczności pojęć	254
Adekwatność, sensowność empiryczna i doniosłość nomologiczna pojęcia „kontrola społeczna”	260
Kontrola prawna w systemie monocentrycznym	266
Istota kontroli społecznej i kontroli prawnej	266
Cechy systemu monocentrycznego i miejsce prawa w tym systemie	269
Totalny, arbitralny i represyjny charakter kontroli prawnej	272
Dualizm kontroli prawnej i jego uboczne skutki	274
Dyspozycyjność kontrolerów prawnych	278
Kryzys prestiżu prawa	280
Destrukcyjna rola kontroli prawnej	281
Destrukcja normatywności: jej przejawy i skutki społeczne	283
Sfera normatywności	283
Przejawy destrukcji normatywności	285
Destrukcja normatywności a zjawiska pokrewne	286
Destrukcja normatywności jako proces ciągły	288
Destrukcja odpowiedzialności za przeszłość	289
Destrukcja normatywności w polityce	293
Destrukcja bezpieczeństwa osobistego	294
Destrukcja poczucia prawnego	299
Czynniki osłabiające autorytet prawa i innych regulacji	304
Kilka zdań konkluzji	306
Opinia publiczna a przestrzeganie prawa	307
Przymus prawny a przymus opinii publicznej	307
Sankcje a poczucie sprawiedliwości	308
Potrzeby i interesy a przestrzeganie prawa	312

Część trzecia

DZIAŁANIE PRAWA

Dysfunkcjonalności kultury prawnej (polskie doświadczenia końca lat osiemdziesiątych)	317
Prawo jako wytwór i składnik kultury	317
Przejawy dysfunkcjonalności kultury prawnej	321

O zgodności prawa pozytywnego z prawem intuicyjnym	333
Przymus w doświadczeniach życiowych młodzieży	336
Jak określany jest przymus?	339
Reakcje emocjonalne na przymus	341
Przymus jako immanentna cecha egzystencji człowieka	343
Ocena sytuacji przymusowych	346
Rodzaje doświadczanego przymusu	348
Rekapitulacja	364
Mechanizmy korupcji u progu transformacji ustrojowej	366
Istota i formy korupcji	367
Makrospołeczne i psychospołeczne uwarunkowania korupcji	374
Postawy Polaków wobec korupcji	384
Przejawy i koszty korupcji	390
Obowiązujące prawo a korupcja	394
Kilka uwag końcowych	400
Polacy o swoim prawie w pierwszych latach III Rzeczypospolitej ..	401
Ocena prawa i jego naruszeń	401
Cele prawa	405
Prestiż prawa i rygoryzm karny	408
Postulaty rozwiązań prawnych	411
Elementarna znajomość prawa i autorytet zawodów prawniczych	415
Przestrzeganie praw człowieka, równość wobec prawa i granice nieposłuszeństwa obywatelskiego	418
Potępienie prawne i moralne różnych zachowań	424
Interwencyjna skuteczność instytucji	430
Przemiany ustrojowe i miejsce w nich prawa	434
Różnice społeczno-demograficzne między badanymi grupami respondentów	436
Stałość i zróżnicowanie świadomości prawno-społecznej Polaków	438
Ważniejsze ustalenia	447
Zakończenie: Jak budować autorytet prawa?	452
Dostosowywanie prawa polskiego do prawa europejskiego w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych	456
Prawo Wspólnot Europejskich	457
Podejmowane przez Polskę działania dostosowawcze	460
Dotychczasowe efekty procesu harmonizacji prawa	465
Postawy Polaków wobec integracji z Unią Europejską	469
Ocena zaawansowania procesu harmonizacji prawa	472
Bariery harmonizacji	477

Perspektywy polskiego członkostwa w Unii Europejskiej	481
---	-----

Część czwarta

W STRONĘ AKSJOLOGII PRAWA

Prawo jako przedmiot analiz aksjologicznych	487
Rodowód aksjologii i jej główne zagadnienia	487
Czym są wartości?	488
Problematyka aksjologiczna w prawoznawstwie	490
Dziedziny aksjologii zjawisk prawnych	493
Aksjologia rządów prawa	496
Konstytucjonalizm jako podstawa rządów prawa	496
Formalizm prawny jako cecha panowania legalnego	498
Zasady stanowienia, ogłaszania i stosowania prawa	499
Wartości, które powinny być realizowane przez rządy prawa	504
Demokracja pod rządami prawa	509
Sokratyczny wzór postawy legalistycznej	511
Contents	525